

Секція 2

Д.С.Бородай, к.арх.доц. кафедри А та ІВ
С.П.Бородай, ст.викл. кафедри А та ІВ,
Сумський національний аграрний університет

УДК 72.012

АСПЕКТИ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ ПРИ СТВОРЕННІ АРХІТЕКТУРНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

У статті розглянуті фактори, що впливають на розвиток творчого потенціалу митця-зодчого у процесі його становлення від студента-початківця до зрілого і самодостатнього фахівця-архітектора. Проведені паралелі залежності домінуючих рис у його креативній діяльності від професійного світогляду на різних етапах творчого шляху.

Ключові слова: архітектурна композиція, творча особистість, гармонічність, естетична виразність, метричні ряди, ритмічні ряди, колористичне рішення, композиційні прийоми.

На початковому етапі формування творчої особистості архітектора проєктувальника ознайомлення з поняттям архітектурної композиції відбувається в процесі вивчення теоретичних постулатів щодо генерації архітектурної ідеї на стадії її зародження. Саме поняття архітектурної композиції досить добре досліджене на протязі багатовікової історії розвитку архітектурної діяльності людини, починаючи з трактату М.Вітрувія «Десять книг про архітектуру».

Студенти архітектурної спеціальності вивчають архітектурну композицію на лекційних та практичних заняттях з декількох дисциплін, зокрема, об'ємно-просторової композиції, архітектурного проєктування, рисунка, живопису, скульптури та деяких інших. Теоретичні основи побудови архітектурної композиції студенти опановують на лекціях з об'ємно-просторової композиції, та потім практично втілюють на практичних заняттях і в подальшій творчій діяльності. Так як саме поняття композиції, її структура, види є ґрунтовно і досконально вивчене та досліджене, хотілось би зупинитись на деяких аспектах творчого процесу зодчого при формуванні архітектурної ідеї і побудові композиції.

Перші спроби реалізації архітектурної ідеї в архітектурній композиції студентами-початківцями, як правило, починаються з втілення на папері чи в матеріалі (або віртуально в комп'ютері) теоретичних постулатів щодо композиції без скільки-небудь значного застосування практичного досвіду та збалансованого естетичного смаку. На цій стадії можна констатувати домінування теоретичного або *методологічного* аспекту у творчому процесі, тобто дещо механічне застосування метричних чи ритмічних рядів, створення композиційних центрів та підцентрів, тощо. Композиція у своїх найкращих зразках генерується суха, абстрактна і, як правило, маловиразна. Композиційні елементи на цій стадії використовуються здебільшого геометричного характеру

і простих форм: прямокутник, круг, трикутник, а з просторових – паралелепіпед, призма, сфера. Поєднанням простих форм підкреслюються закономірності утворення композиційної структури з виявленням головного центру та підцентрів, напрямки руху, динаміка ритмічних рядів. *Геометрично-просторова* складова у формуванні композиції дає змогу окреслити пропорційність елементів, напрямки головних акцентів, підтримати цілісність утворення, але не є достатньою умовою її гармонійності та естетичної виразності.

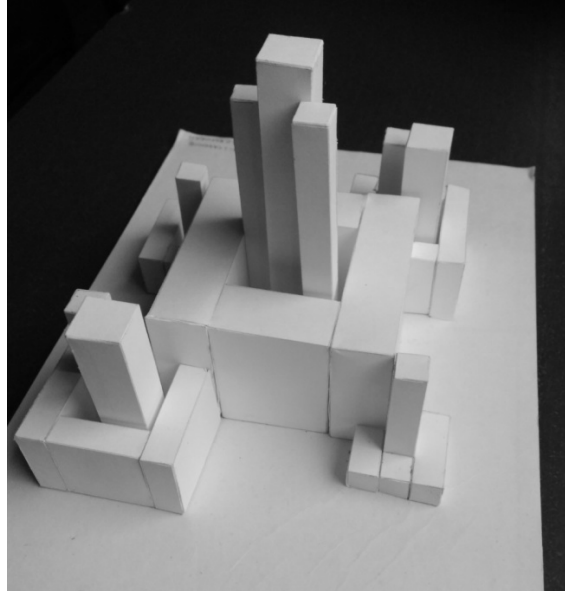

Рис.1 Методологічне виконання геометрично-просторової композиції (студентська робота)

Важливим аспектом будь-якої композиції, зокрема архітектурної, є її *колеристичне вирішення*. Існує науково обгрунтована методика організації гармонійних колеристичних рішень яку вивчають студенти архітектурної спеціальності на заняттях з кольорознавства. Принципи комбінацій кольорів ґрунтуються на використанні контрастних та нюансних їх співвідношень у різних частинах композиції в залежності від загальної ідеї автора.

Рис.2 Колеристично активна динамічна композиція (студентська робота)

Баланс цих співвідношень характеризує цілісну колористичну гармонію, та підкреслює основну ідейну направленість, динамімку та виразність всієї композиції. Колір допомагає природньо сприймати елементи композиції, їх взаємодію та взаємозв'язок. Загальна колористична гамма допомагає створювати цілісне враження від композиції: тепла чи холодна; контрастна (динамічна) чи нюансна (спокійна); світла (легка) чи темна, насичена (статична). Такі тенденційно-утворюючі властивості кольору можуть значно допомогти автору у вираженні композиційної ідеї, так само як і можуть зруйнувати її.

З набуттям певного багажу знань та досвіду у процесі творчого становлення автора змінюється і пріоритетність чинників його креативного мислення. Академічні постулати, правила і закони побудови композиції діють уже автоматично, майже на рівні підсвідомості. Але цього виявляється недостатньо. Творець живе, працює, розвивається у певному соціально-культурному середовищі, його творчий потенціал формується під впливом тих чи інших національних, професійних, ментальних традицій. З'являються певні пріоритети, естетичні уподобання, творчі смаки та тенденції. Автор схиляється до певних стилістичних напрямків, композиційних прийомів, колористичних рішень. Вибудовується певна система художньо-естетичних цінностей творчої особистості, яка в кінцевому рахунку постійно видозмінюється, розвивається і трансформується у взаємодії з зовнішніми факторами впливу. Таким чином, творець креативної ідеї свідомо чи підсвідомо завжди знаходиться під дією естетично-професійного оточення у різних формах: це улюблені автори, мистецькі твори та архітектурні об'єкти, вдалі композиційні, колористичні, конструктивні рішення, яким хочеться наслідувати. Таким чином проявляється *аналогово-асоціативний* аспект у творчому розвитку особистості зодчого, який діє незалежно від волі автора свідомо чи підсвідомо. Домінування таких факторів впливу на стилістичну спрямованість спостерігається у сформованих фахівців, що перебувають на етапі інтенсивного творчого пошуку і активно діють в царині архітектурної діяльності. Значення даного аспекту можна вважати безперечно позитивним у плані створення гармонійно єдиного стильового архітектурного середовища, слідування передовим і, навіть, модним методам і прийомам, але надмірне його домінування може призвести до застою в творчому рості, ретроградизму, а іноді, навіть, до плагіату.

Показником високого рівня креативного потенціалу зодчого є досягнення ним тої стадії композиційного мислення, коли інші, ієрархічно нижчі фактори впливу на формування архітектурного образу – методологічні, колористичні, геометрично-просторові, аналогово-асоціативні, діють у свідомості творця автоматично, а іноді відходять на другий план. Провідними стають такі поняття як емоції, ідея, інтуїція, духовність, які митцю вдається втілити у своєму творінні в будівельному матеріалі, архітектурній формі, конструкції і передати їх спостерігачеві, викликаючи аналогічні почуття. Така архітектурна композиція вже з повним правом може бути віднесена до творів мистецтва, адже відповідає всім його критеріям. Створені таким чином об'єкти, як правило, входять до числа видатних пам'яток архітектури і мистецтва, а

авторами їх здебільшого є визнані майстри з непересічним та невичерпним творчим потенціалом, які є головною рушійною силою у розвитку сучасної архітектурної композиції, архітектурної думки та ідеї. Володіючи *емоційно-інтуїтивними* методами генерації архітектурної композиції, маючи високий рівень професійності та духовності, такі зодчі справді створюють «музику, що застигла в камені».

Рис.3 Емоційно-інтуїтивне домінування у побудові архітектурної композиції (Заха Хадід. Культурний центр Гейдара Алієва в Баку)

Висновки. У результаті проведеного аналізу аспектів розвитку творчої особистості архітектора в процесі формування ним архітектурної композиції, можна зазначити, що на різних етапах цього розвитку домінують різні чинники, що впливають на неї. Від цього у великій мірі залежить креативна спроможність автора щодо генерації гармонійної архітектурної композиції, яка є вирішальним фактором у створенні довершеного архітектурного середовища.

Література

1. А.Иконников, Г.Степанов. Основы архитектурной композиции.- Издательство "Искусство" Москва, 1971.-225с.
2. Стасюк Н. Г., Киселева Т. Ю. Основы архитектурной композиции.- Архитектура-С, Москва, 2004.-259с.
3. Леденева, Г.Л. Теория архитектурной композиции / Г.Л. Леденева. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2008. – 80 с.
4. Заха Хадид. Архитектура – язык метафор, символов и абстракций./Елетронний ресурс / <http://anysite.ru/publication/zaha/> 01.11.2016
5. Космическая архитектура Захи Хадид./Елетронний ресурс / <https://www.adme.ru/tvorchestvo-hudozhniki/kosmicheskaya-arhitektura-zahi-hadid-709560/01.11.2016>